

Welbevinden

Relatie met andere kinderen

Inhoudsopgave

Toelichting bij deze handelingssuggestie	2
<i>Stellingen uit de leerkracht- en leerlingvragenlijst</i>	2
Aanpak	3
<i>Leerdoelen</i>	3
<i>Pedagogische interventies</i>	4
<i>Randvoorwaarden</i>	4
<i>Suggesties voor aanpak</i>	5
<i>Verwijzing naar spellen/prentenboeken</i>	8
Achtergrondinformatie	10
<i>aaLeestips</i>	10
Bronnen	11

Door te klikken op een regel in de inhoudsopgave, ga je direct naar de bijbehorende tekst;
Als je in de tekst klikt op een blauw pijltje ga je terug naar de inhoudsopgave.

Toelichting bij deze handelingsuggestie

Onder **welbevinden** wordt het volgende verstaan: Welbevinden is het zich goed voelen in de klas zowel op relationeel gebied bij de leerkracht als op schoolgebied.

Onder **relatie met andere leerlingen** wordt het volgende verstaan: Relatie met andere kinderen is het ervaren van een positieve relatie met andere kinderen.

Stellingen uit de leerkracht- en leerlingvragenlijst

Leerkrachtvragenlijst **Welbevinden**

1. Komt opgewekt over.
2. Maakt een vitale, levenslustige indruk.
3. Komt ontspannen en open over.
4. Gaat graag naar school.

Relatie met andere kinderen **Leerlingvragenlijst**

5. Ik doe dingen samen met andere kinderen.
6. Ik heb vriendjes en vriendinnetjes.
7. Ik voel dat andere kinderen mij aardig vinden.
8. Ik vind dat ik genoeg vriendjes en vriendinnetjes heb.

Leerlingvragenlijst **Welbevinden**

1. Ik vind de lessen van mijn juf of meester leuk en interessant.
2. Ik krijg werk dat ik graag doe.
3. Ik ben blij met hoe ik mijn werk mag doen.
4. Ik doe graag mee met de lessen.
5. Ik heb goed contact met mijn juf of meester.
6. Mijn juf of meester snapt wat ik leuk vind en wat ik moeilijk vind
7. Ik ben blij dat ik bij mijn juf of meester in de klas zit.
8. Ik voel me fijn bij mijn juf of meester.

Aanpak

Leerdoelen

Bedenk vooraf: *Welk doel/welke doelen wil ik bereiken door te handelen?*

Preventief en curatief

Deze handelingssuggestie kun je gebruiken om de behoefte aan een positieve relatie met andere kinderen van de leerling te ondersteunen en daarmee het welbevinden te verhogen. Hier kun je zowel preventief als curatief mee aan de slag. Ga je preventief aan de slag kijk dan welk doel voor jouw klas het meest waardevol is. Je kunt ook curatief met de doelen aan de slag als je hebt gemerkt dat het welbevinden in (een deel van) je groep onder druk staat. De aanpak is vooral op de groep gericht, maar je kunt er met aanpassingen ook met individuele leerlingen of groepjes leerlingen mee aan de slag.

Alle leeftijden:	✓ Ik voel me veilig in de klas en op school
Vanaf onderbouw basisschool:	✓ Ik ervaar dat ik erbij hoor ✓ Ik heb vertrouwen in de leerlingen
Vanaf middenbouw basisschool:	✓ Ik heb capaciteiten voor empathie, affectie en intimiteit en ben bezig met het welzijn van anderen

Door te klikken op een doel, ga je direct naar de aanpak die daarbij aansluit.

Aanpak

Denk eerst na over de volgende punten en baseer je aanpak op de antwoorden.

- Zie je het gedrag al wel in uitnodigende situaties? Oefen dan in niet-uitnodigende situaties. Zie je het gedrag nog vrijwel niet? Oefen dan in eerste instantie zoveel mogelijk in uitnodigende situaties.
- Denk bij je aanpak ook na over verschillen tussen jongens en meisjes. Jongens zijn meer lichamelijk ingesteld en meisjes meer verbaal. Jongens uiten hun emoties meer fysiek (duwen, stoeien). Ze hebben letterlijk en figuurlijk behoefte aan ruimte.

Pedagogische interventies

Bedenk bij bovenstaande doelen: *Wat vraagt dit van mij als leerkracht?*

Er zijn vijf pedagogische vaardigheden die je als leerkracht kunt inzetten om problemen te voorkomen en aan te pakken. Dit zijn:

- Leiding geven en grenzen stellen
- Monitoring: balanceren tussen ruimte nemen en ruimte geven
- **Positieve betrokkenheid tonen**
- Positieve bekrachtiging geven
- Leren problemen oplossen

Positieve betrokkenheid tonen: Als leerkracht kun je bijdragen aan positieve relaties tussen leerlingen door te zorgen voor een positief groepsklimaat, waarin leerlingen zich veilig voelen en ervaren dat ze erbij horen. Als leerkracht kun je ervoor zorgen dat leerlingen elkaar accepteren en waarderen door hen bijvoorbeeld te stimuleren vriendschappen over de grenzen van de eigen groep te ontwikkelen. Door middel van een strategische opstelling (zie link hieronder) in de klas, lijken leerkrachten een positieve invloed te kunnen uitoefenen op onderlinge relaties. Om acceptatie te krijgen van leerlingen gaat het in de basisschool ook over de zorg voor elkaar. Elkaar bewust complimenten geven of aandacht te geven door een kaartje of groepswerkstuk voor een zieke leerling te maken. Let er op dat kinderen niet alleen komen te staan. Dreigt dit toch te gebeuren dan geef je hem/haar bijvoorbeeld een klassentaak die veel kinderen graag zouden willen of help je de leerling het contact met andere leerlingen aan te gaan.

Tip: Invloed uitoefenen op onderlinge relaties, zie <http://www.socialshuffle.nl/#hoe-werkt-de-social-shuffle>

Randvoorwaarden

Bedenk: *Welke zaken moeten op orde zijn, voordat ik aan een doel kan werken?*

- Zorg dat het klassenmanagement op orde is: kies een klasindeling die past bij de werkvormen die je toepast en die aansluit bij de vaardigheden van de leerlingen. Zorg voor duidelijke regels en hanteer ze consequent. Zorg voor activiteiten die uitdagen/in de zone van naaste ontwikkeling zitten en tegelijk ook haalbaar zijn.

- Bij de keuze voor een handelingsuggestie kies je voor 1 van de psychologische basisbehoeften, autonomie, competentie, relatie met de leerkracht of relatie met andere kinderen. Het is echter belangrijk dat de overige basisbehoeften niet vergeten worden! Als één van de drie behoeften een tijd niet wordt vervuld is het gevolg waarschijnlijk dat de andere twee behoeften ook onvervuld raken, waarvan een verminderd welbevinden het gevolg is.

Suggesties voor aanpak

Bedenk bij het kiezen van een suggestie: *Welke aanpak past bij het doel dat ik gekozen heb?*

De aanpak is in eerste instantie bedoeld om voor welbevinden te gebruiken, maar ook voor betrokkenheid worden ingezet.

Doel: Ik voel me veilig in de klas en op school (alle leeftijden) – Klassenregels

Het bevorderen van het gevoel van veiligheid in de klas kan door het met elkaar opstellen van klassenregels, waar je regelmatig op terugkomt.

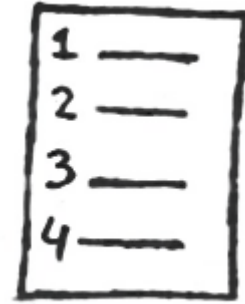
Dit doel vraagt met name aandacht in het begin van het jaar aandacht. Je kunt gevoel van veiligheid bevorderen door bespreekbaar te maken wat gewenst en ongewenst gedrag is en hierover regels op te stellen. Je ondersteunt hiermee ook de behoefte aan autonomie. Bij het opstellen van klassenregels kun je volgende stappen doorlopen.

- **Stap 1 Stel vast wat voor gedrag of houding gewenst en ongewenst is** → Leerling schrijft op hoe hij/zij behandeld wil worden in de klas. Hoe ziet positief gedrag eruit en hoe klinkt het? En welk negatief gedrag moet worden vermeden? Voor deze stap kun je in de bovenbouw de werkvorm placemat gebruiken. Je geeft aan ieder groepje van vier leerlingen een werkblad met in het midden een rechthoek. Vanuit iedere hoek wordt een lijn getrokken naar de hoeken van het blad, waardoor vier vakken ontstaan. Hierin schrijft elke leerling van het groepje zijn ideeën op. In de rechthoek in het midden stellen leerlingen een lijst op met gedragingen waarover zij het eens zijn dat deze positief of negatief zijn.
- **Stap 2 Maak symbolen** → Leerlingen maken tekeningen of symbolen die passen bij de positieve gedragingen. Je kunt hiervoor ook de afbeeldingen gebruiken die horen bij Zien! (bij elke categorie uit de leerlingvragenlijst

zijn afbeeldingen beschikbaar), de leerlingen zelf tekeningen laten maken of afbeeldingen laten zoeken op internet.

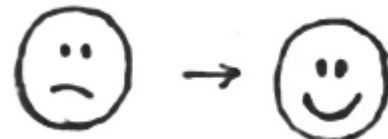
- **Stap 3 Groepspresentaties** → Leerlingen presenteren bevindingen en vertellen waarom zij voor de gedragingen op de lijst hebben gekozen
- **Stap 4 Gezamenlijk besluit** → Bespreek het leefklimaat in de klas en besluit gezamenlijk welk gedrag ze in de klas wel en niet willen zien.
- **Stap 5 Belofte** → Vraag als leerkracht aan de kinderen of ze verantwoording willen afleggen om zich aan deze regels te houden, mondeling of schriftelijk (bijv. handtekening zetten op een poster)
- **Stap 6 Onder de aandacht houden** → Om ervoor te zorgen dat leerlingen de richtlijnen niet zien als een lijst voorschriften, is het belangrijk dat je regelmatig ernaar verwijst als het goed gaat of de richtlijnen juist niet voldoende worden toegepast. Je kunt iedere week een andere regel centraal stellen.

Doel: Ik ervaar dat ik erbij hoor (vanaf onderbouw) – Kansen creëren

Om de leerlingen te laten ervaren dat ze erbij horen, kun je kansen creëren, waardoor de leerlingen samen gaan spelen of werken.

Wanneer je merkt dat een leerling buiten de groep dreigt te vallen, kun je proberen om de leerling uit te lokken om samen te werken met een zorgzame leerling, die deze leerling dan meeneemt. Kijk met welke leerling(en) de leerling soms al wat samen doet. Zet de leerling dan wat vaker bij deze leerling(en) en geef hen een opdracht. Zo kun je uitlokken dat de leerling zich fijner gaat voelen en ervaart dat hij er ook bij hoort. Wanneer de leerling een aantal van deze positieve ervaringen heeft opgedaan, is de kans groter dat hij zelf ook contact blijft zoeken met deze leerlingen en ook het contact aangaat met andere leerlingen.

Doel: Ik heb vertrouwen in de leerlingen (vanaf onderbouw) – Buddy's

Het werken met buddy's stimuleert het vertrouwen tussen leerlingen.

Wijs elk kind een buddy toe, waarvoor hij de hele week/maand/periode moet zorgen. Dit kunnen kleine dingen zijn, zoals de vraag of iemand mee wil spelen of het helpen bij iets wat de leerling moeilijk vindt. Ook voor vragen of problemen kan de leerling zijn buddy om hulp vragen. Door leerlingen zo met elkaar samen te laten werken, wordt er een vertrouwensband opgebouwd.

Tip

- Herinner de leerlingen gedurende de week geregeld aan het buddieschap en vraag naar (positieve) ervaringen. Door het gesprek hierover aan te gaan, kunnen de leerlingen van elkaar leren.

Doel: Ik heb vertrouwen in de leerlingen (vanaf onderbouw) – Blindemannetje

Het spelen van blindemannetje is een situatie die vertrouwen van leerlingen op elkaar vereist. Ook kan het vertrouwen hierdoor versterkt worden.

Deel de leerlingen in duo's in, waarbij de ene leerling de blinde speelt en de andere de begeleider is. De blinde moet de aanwijzingen van de begeleider opvolgen om zo een parcours af te leggen. De taak van de begeleider is om zich in te leven in de blinde en aan de blinde uit te leggen wat hij moet doen om op zijn bestemming aan te komen.

Tip

- Voor de veiligheid kun je het parcours slechts laten bestaan uit getekende lijnen en vakken/symbolen.

Doel: Ik heb capaciteiten voor empathie, affectie en intimiteit en ben bezig met het welzijn van anderen (vanaf middenbouw) – Praatmaatjes

Wanneer je gebruik maakt van vaste praatmaatjes, leren leerlingen om met elkaar om te gaan en zal er een positieve relatie tussen de leerlingen ontstaan.

Creëer gedurende de week een aantal momenten waarop de leerlingen met hun praatmaatje kunnen overleggen. Dit kan gaan over een gemaakte opgave, over hoe een bepaalde opdracht aan te pakken of ook over een buitenschools onderwerp. Stel na een week/maand/periode nieuwe praatmaatjes samen, zodat de leerlingen gedurende het schooljaar met verschillende medeleerlingen betrokken zijn geweest.

Tip

- De eerste keer dat je dit toepast, kun je kinderen zelf maatjes laten vormen zodat kinderen kunnen wennen aan de manier van werken. Daarna wissel je de maatjes door en komen ze ook met kinderen in contact met wie ze normaal niet zo vaak contact hebben.
- Je kunt op ijsstokjes de namen schrijven van alle leerlingen uit de klas en deze vervolgens gelijkmatig verdelen over 2 potten. Trek vervolgens uit beide potten een stokje, wat de paren vormen. Of gebruik een digitale applicatie, die kinderen aan elkaar koppelt, bijvoorbeeld www.maakgroepjes.xyz.

Verwijzing naar spellen/prentenboeken

Bedenk: *Hoe kan ik materialen inzetten om te werken aan de leerdoelen?*

Vertrouwensband - 4 t/m 10 jaar

Deze vertrouwensband is een coöperatief bewegingsspel. Het samen ontdekken van manieren om te bewegen geeft de kinderen enorm veel plezier. En behalve heel veel manieren om te spelen, biedt de Rupsband ook een veilige plek om verhalen te vertellen, voor te lezen of om gewoon lekker te relaxen.

Het samen zo zitten geeft een gevoel van **verbondenheid**, **veiligheid** en **welbevinden**.

<https://www.earthgames.nl/rupsband.html>

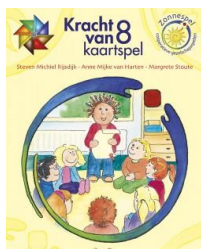

Groepers vormen – vanaf 4 jaar

Deze uitgave biedt 40 activiteiten om een prettig groepsklimaat te creëren en de verbondenheid tussen leerlingen te versterken. De activiteiten zijn zowel geschikt voor het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs.

Met dit spel kan gewerkt worden aan de **relatie tussen leerlingen**, waardoor ze **zich veilig voelen**. Hiermee wordt het **welbevinden** verhoogd.

<https://shop.onderwijsmaakjesamen.nl/groepers-vormen.html>

Kracht van 8 kaartspel – 4 t/m 12 jaar

Het spel bestaat uit 42 speels geïllustreerde kaarten. Op elke kaart staat een korte, positieve uitspraak met een daarbij horende tekening. De tekeningen tonen situaties uit het dagelijks leven van kinderen. Het zijn acht coöperatieve werkvormen.

Doordat dit spel met elkaar gespeeld wordt, in plaats van tegen elkaar, zorgt dit voor een gevoel van **erbij horen**. De **relatie tussen leerlingen** wordt versterkt doordat ze met elkaar samenwerken, wat zorgt voor een gevoel van **welbevinden**.

<https://www.earthgames.nl/kracht-van-8-kaartspel.html>

Kikker vindt een vriendje – 0 t/m 5 jaar

Kikker vindt een beertje in het bos en neemt hem mee naar huis. Kikker zorgt goed voor beertje. Ze worden de beste vrienden. Op een dag wil beertje terug naar waar hij vandaan komt. Ze moeten afscheid nemen. Kikker is erg verdrietig. Hij krijgt heimwee naar het beertje. Maar beertje komt terug en besluit om bij kikker te blijven en altijd vrienden te blijven.

Dit boek geeft een voorbeeld van iemand die **bezig is met het welzijn van anderen**. Het boek staat in het teken van **relatie**, waarbij ook **welbevinden** een belangrijke rol speelt.

<https://www.leopold.nl/boek/kikker-vindt-een-vriendje-2/>

Achtergrondinformatie

Welbevinden-relatie met andere kinderen

De behoefte aan relatie met andere kinderen gaat over het streven van een kind om een positieve relatie met en betrokkenheid op andere kinderen te ervaren. Het is het gevoel van een kind dat het om de andere kinderen geeft, dat andere kinderen om hem geven en dat het bij een groepje kinderen en/of de klas behoort. Anderzijds gaat het ook om het gevoel om zelf capaciteiten te hebben om anderen lief te hebben en hen te respecteren, beide richtingen zijn opgenomen in de leerlingdoelen. Wanneer het op groepsniveau lukt om aan deze behoeften te voldoen, zie je dat terug aan een hechte groep kinderen, die samen plezier beleven en zich aan elkaar verbonden voelen. De mate waarin wordt voldaan aan de basisbehoeften, is van groot belang voor het welbevinden van leerlingen. Het draagt eraan bij dat leerlingen plezier beleven aan wat ze doen, opgewekt, open en ontspannen overkomen. Om je op je gemak te voelen is het een voorwaarde dat je geaccepteerd wordt door anderen.

aaLeestips

Er is nog veel meer te lezen over dit onderwerp. Bedenk: *Waar wil je meer over te weten komen?*

Ervaringsgericht werken met kleuters in het basisonderwijs – Ferre Laevers, Inne Jackers, Els Menu & Julia Moons (2014).

Welbevinden en betrokkenheid bij kleuters staan centraal in dit boek. Naast een onderbouwing met theorie worden er veel praktische tips gegeven en voorbeelden beschreven waarin de theorie toegepast wordt. Kortom, een echte aanrader voor leerkrachten die meer willen weten over welbevinden en betrokkenheid en daar ook mee aan de slag willen in hun klas.

Dit boek is vooral geschreven voor leerkrachten van kleuters, maar de praktische tips zijn met een beetje aanpassing ook inzetbaar voor oudere leerlingen. Ook de theorie is zeker zinvol voor leerkrachten uit de midden- en bovenbouw.

Dit boek past bij deze handelingssuggestie over welbevinden en relatie met andere kinderen door de vele tips die gegeven worden over wat je kunt doen om aan het welbevinden van je leerlingen en de relaties tussen de leerlingen te werken. Ook de theorie over de basisbehoeften van leerlingen komt terug in dit boek.

Ruimte voor jezelf en ruimte voor de ander; theorieboek en praktijkboek – Ernst van Grol (2018).

Dit boek beschrijft de methodiek van het Grol Weerbaarheidsprogramma en de theoretische onderbouwing. Grol Weerbaarheid gelooft in gezamenlijkheid: het creëren van een 'wij-gevoel' binnen de klas. In deze primaire behoefte wil Grol Weerbaarheid voorzien door elk individu verder te helpen ontwikkelen binnen zijn/haar interactie met de klas. Naast dit theorieboek is er ook een praktijkboek, waarin praktische lessenreeksen en middelen gedetailleerd beschreven staan om zelf mee aan de slag te gaan.

Grol Weerbaarheid maakt gebruik van een psychofysieke didactiek: vanuit een fysieke invalshoek worden mentale en sociale vaardigheden aangereikt en verworven. Actiemomenten, zoals spel en simpele zelfverdedigingsvormen, worden afgewisseld met momenten van zelfreflectie en kringgesprekken. Deze klassikale praktische training is uitermate geschikt om kinderen weerbaarder te maken tegen negatief sociaal gedrag en om een positievere sfeer te creëren binnen een klas. Een fundamenteel thema is het voorkomen van pesten, de preventieve werking. Indien het pestgedrag al aanwezig is, staat het aanpakken van pestgedrag in de klas en school centraal.

Deze boeken passen bij deze handelingssuggestie over welbevinden en relatie met andere kinderen doordat met behulp van deze methodiek gezamenlijk wordt gestreefd naar balans op individueel gebied en op groepsniveau.

Bronnen

Toelichting bronvermelding: Voor de leesbaarheid van de handelingssuggesties is ervoor gekozen om in de suggesties zelf geen verwijzingen naar bronnen op te nemen, maar deze aan het einde van het document te plaatsen. Soms is het echter interessant om te weten waar een praktische tip vandaan komt of staan er bij de tip nog meer interessante bronnen. In dat geval is er een klein cijfertje in de tekst geplaatst zodat opgezocht kan worden waar het vandaan gehaald is.

² Laevers, F., Jackers, I., Menu, E., & Moons, J. (2014). *Ervaringsgericht werken met kleuters in het basisonderwijs*. Averbode, België: CEGO.

Broer, N.A., Haverhals, B., & Bruin, H. L. de (2012). *Verantwoording pedagogisch expertsysteem Zien! Voor het primair onderwijs!* Gouda: Driestar educatief.

Clarke, S. (2016). *Leren zichtbaar maken met formatieve assessment*. Rotterdam: Bazalt.

Marzano, R. J., & Miedema, W. (2013). *Leren in vijf dimensies: Moderne didactiek voor het primair onderwijs*. Assen: Van Gorcum.

Marzano, R. J., & Pickering, D. J. (2016). *Betrokkenheid! De sleutel tot beter leren* [The highly engaged classroom] (F. Collignon', Vert.). Rotterdam, Nederland: Bazalt.

Illustraties zijn gemaakt door Lizanne Both en met haar toestemming opgenomen.

